

گزارش سالانه پسته ترکیه

دبیرخانه انجمن پسته ایران

تولید پسته

جنوب شرقی ترکیه که به منطقه آناتولیای جنوب شرقی معروف است از دیرباز منطقه سنتی کاشت پسته محسوب می‌شود. استان‌های غازی آنتپ، شانلی اورفا، آدیامان، سیرت، کیلیس، کاهرامانماراس و ماردین مهم‌ترین مناطق تولید تجاری پسته هستند و سهم‌شان از تولید پسته ترکیه ۹۵ درصد است؛ حدود ۴۰ درصد از این سهم را غازی آنتپ دارد. ۵ درصد باقیمانده تولید پسته متعلق به مناطق اژه، مدیترانه و مرمارای است. به گزارش بازار بورس کالای غازی آنتپ، از مجموع ۸۱ استان ترکیه ۵۶ استان زیر کشت پسته است. طی ۱۰ سال گذشته روند تولید پسته در سایر مناطق (به جز آناتولیای جنوب شرقی) در حال افزایش است.

در سال‌های اخیر، تولیدکنندگان و تجار فعال در صنعت پسته برای شکستن سیکل طبیعی «سال آوری پسته» به فعالیت‌هایی از قبیل ترویج فعالیت‌های به‌زراعی (بهبود کیفیت کاشت، داشت و برداشت) به خصوص در بعضی از قسمت‌های آناتولیای جنوب شرقی روی آورده‌اند. در ترکیه، پسته اکثراً به صورت دیم کشت می‌شود و آبیاری این درخت خیلی مرسوم نیست. تفکر رایج راجع به درخت پسته این است که این درخت در شرایط معمولی و خاک فقیر هم می‌تواند به‌طور طبیعی رشد کند. این تفکر ممکن است درست باشد، اما در عمل ثابت شده که عملکرد درخت در خاک غنی همراه با آبیاری بهتر است. در سال‌های اخیر، باغ‌های بیشتری آبیاری می‌شوند تا در

اگرچه بارندگی امسال در منطقه آناتولیای جنوب شرقی خیلی دلچسب نبود، با این حال سال ۲۰۱۸ سالی پرمحصول برای پسته ترکیه محسوب می‌شود. میزان تولید پسته ترکیه امسال حدود ۲۱۰ هزار تن پیش‌بینی می‌شود که نسبت به سال گذشته افزایش داشته است. به گزارش مرکز هواشناسی ترکیه، امسال میزان بارندگی از سال بارشی گذشته (اکتبر ۲۰۱۶ تا ژوئن ۲۰۱۷) کمتر بوده است و حتی از میانگین معمول فصلی نیز پایین‌تر بوده است. با این حال، طبق گزارش دانشگاه هران در شانلی اورفا، بارندگی‌های ماه می امسال در شانلی اورفا و غازی آنتپ باعث افزایش تولید پسته شده است. این دو استان مناطق اصلی تولید پسته در ترکیه محسوب می‌شوند. به علاوه، در بهار امسال خوشبختانه خبری از سرمازدگی در دوره گلدهی درختان پسته نبود.

طبق آمار بازار بورس کالای غازی آنتپ (GTB)، میزان عملکرد محصول سال ۲۰۱۸ حدود ۱۰ درصد کمتر از پتانسیل آن در شرایط ایده‌آل خواهد بود. از دلایل اصلی این کاهش می‌توان به کاهش بارندگی، کمبود درختان نر، وجود بیماری‌ها و آفات پسته اشاره کرد. همچنین، در ماه اوت ۲۰۱۸ بارش‌های تگرگی که در منطقه مانیسا اتفاق افتاد به باغ‌های پسته آسیب زد، هر چند تأثیر چندانی روی عملکرد کلی درختان نداشت.

رقم سیرت چیزی بین رقم آنتپ و پسته ایرانی است. در ترکیه کیفیت مستقیماً به سایز مربوط می‌شود: بهترین کیفیت وقتی است که به ازای هر ۱۰۰ گرم پسته تعداد دانه‌ها ۹۰ عدد یا کمتر باشد. بین ۹۰ دانه تا ۱۰۰ دانه پسته درجه ۲ محسوب می‌شود. بین ۱۰۰ تا ۱۲۰ دانه پسته درجه ۳ و بیش از ۱۲۰ دانه پسته درجه ۴ محسوب می‌شود. با افزایش تولید نهال‌های جدید در شانلی اورفا و سیرت پتانسیل افزایش تولید پسته با کیفیت در آینده وجود دارد.

■ مصرف پسته

درصد زیادی از تولید پسته ترکیه در داخل مصرف می‌شود و بسته به در دسترس بودن و عرضه پسته در بازار میزان مصرف سال به سال فرق می‌کند. سنتاً، ۳۵ درصد از مصرف داخل به صورت آجیلی است و بقیه آن در صنایع شیرینی‌پزی استفاده می‌شود، خصوصاً در دسرهای سنتی ترکیه مثل باقلوای پسته. در ۱۰ سال اخیر مصرف پسته در بستنی و شکلات هم افزایش قابل توجهی یافته است.

سال ۲۰۱۷ سال کم محصول ترکیه رقم خورد؛ ۸۰ هزار تن پسته برداشت شد که از سال‌های نا‌آور قبل هم کمتر بود. علت این امر، خشکسالی بود که در پاییز ۲۰۱۶ و زمستان ۲۰۱۷ در منطقه آناتولیای جنوب شرقی رخ داد. در نتیجه قیمت پسته بالا رفت و در ماه می ۲۰۱۸ به کیلویی ۲۲۰ لیر رسید. تا یک ماه قبل از آن زمان، قیمت پسته کیلویی ۹۰ لیر بود. ماه می آغاز ماه رمضان بود و طبیعتاً مصرف دسرهای سنتی به خصوص باقلوای پسته به‌طور قابل توجهی افزایش یافت. در خیلی از شهرهای ترکیه مثل بورسا و مالایتا تولیدکننده‌های شیرینی و دسر مجبور شدند گردو و فندق را جایگزین پسته در دسرهاشان کنند.

در سال‌های اخیر، بسته‌بندی مغزجات درختی در ترکیه به خصوص در مناطق ساحلی تولید پسته (اژه، مدیترانه و مارمارا) دو برابر شده است. خرید پسته بسته‌بندی شده از سوپرمارکت‌ها در شهرهای بزرگ در

برابر شرایط غیرعادی خشکسالی محافظت شوند. اخیراً، به منظور بهبود روش‌های تولید و اقدامات حفاظت از درخت پسته فعالیت‌های تحقیقاتی و پژوهشی زیادی در دانشگاه‌های مناطق آناتولیای شرقی و جنوب شرقی در حال انجام است. تولیدکنندگان پسته و محققین پیش‌بینی می‌کنند که انتخاب رقم بهتر و فعالیت‌های به‌زراعی، مشکل تناوب باردهی درخت پسته را در آینده حل خواهند کرد. با این حال، در حال حاضر تأثیر این تناوب نقش مهمی در میزان تولید پسته ایفا می‌کند.

در سال تجاری ۲۰۱۸/۲۰۱۷، سطح زیر کشت پسته ترکیه ۳۲۸ هزار و ۸۰۴ هکتار گزارش شد که این عدد رشدی ۵ درصدی نسبت به سال ۲۰۱۷/۲۰۱۶ (۳۱۳ هزار و ۴۳۱ هکتار) نشان می‌دهد. به گزارش مرکز آمار ترکیه در سال ۲۰۱۸، حدود ۴۷ میلیون و ۸۰۰ هزار اصله درخت بارده و ۱۹ میلیون و ۵۰۰ هزار اصله درخت پسته جوان در ترکیه وجود دارد. تعداد ذکر شده درختان بارده و جوان در سال ۲۰۱۸ نسبت به سال گذشته ۱۲ درصد افزایش داشته است. در طول ۵ سال اخیر تعداد درختان بارده ۳۰ درصد و تعداد درختان جوان ۵۷ درصد افزایش داشته و تعداد کل درختان پسته حدود ۳۶ درصد رشد داشته است. در گذشته ۱۰ سال طول می‌کشید تا درختان به بلوغ و باردهی کامل برسند، اما اکنون به دلیل بهبود فعالیت‌های به‌زراعی، بعد از ۵ سال از کاشت درختان، برداشت میسر شده است. در حال حاضر میانگین عملکرد پسته در سال‌های پرمحصول حدود ۴ کیلوگرم به ازای هر درخت و در سال‌های کم محصول حدود ۲ کیلوگرم است.

پسته ترکیه دو رقم اصلی دارد: ۱- رقم غالب غازی آنتپ که ریزتر و باریک‌تر از نوع ایرانی است. ارقام شانلی اورفا و غازی آنتپ شبیه هم هستند. ۲- رقم سیرت که ۱۵ درصد از کل تولید پسته ترکیه را شامل می‌شود. سیرت در مقایسه با رقم آنتپ میزان عملکرد بالایی دارد و تناوب باردهی در آن کمتر دیده می‌شود. سایز و شکل پسته

سال ۲۰۱۹ افتتاح شود. محققین دانشگاه‌های مختلف کشور ترکیه از بهبود وضعیت و شرایط نگهداری پسته حمایت می‌کنند، چرا که سال آوری پسته در ترکیه اهمیت نگهداری و انبارداری این محصول را دو چندان می‌کند. شرایط استاندارد انبارداری، نگرانی‌های امنیت غذایی مثل افلاتوکسین در پسته را نیز کاهش می‌دهد. بازار بورس کالای غازی آنتپ با استفاده از این سیستم انبارداری مجوزدار، سعی در کنترل نوسانات قیمت دارد که به این شکل تولیدکنندگان، مصرف‌کنندگان و تجار سود ببرند. هدف دیگر آنها افزایش شفافیت در میزان پسته موجود در انبارها از طریق این سیستم است که بتوانند مکانیسم قیمتی بر اساس عرضه و تقاضا را بهبود ببخشند.

دو سال پیش (سال تجاری ۲۰۱۷/۲۰۱۶) تجار ترکیه پسته بیشتری در انبارها ذخیره کردند، چون تولید آن سال پایین بود و انتظار می‌رفت قیمت‌ها در آن سال بالا بروند. سال ۲۰۱۷ طی ده سال گذشته در تولید کم، رکورد زد. به دلیل فروش مانده انبار در سال ۲۰۱۷ و انتظار تولید زیاد در سال ۲۰۱۸، پیش‌بینی می‌شود در آغاز امسال میزان مانده انبارها به ۵۰۰ تن کاهش پیدا کند.

سیاست‌ها

دولت ترکیه سال‌ها است که از تولیدکنندگان پسته حمایت مستقیم نمی‌کند، اما به تولیدکنندگانی که در «سیستم ثبت کشاورزان» ثبت نام کرده باشند، یارانه‌های کشاورزی تعلق می‌دهد. در آغاز هر سال تقویمی، حمایت‌های دولتی توسط دولت اعلام می‌شوند. برای مثال در سال ۲۰۱۸ حمایت‌های ذیل به کشاورزان عضو تعلق خواهد گرفت:

- ۱۰۰۰ لیر ترکیه (۱۶۰ دلار) به ازای هر هکتار برای احداث باغ با نهال استاندارد
- ۴۰۰۰ لیر ترکیه (۴۶۲ دلار) به ازای هر هکتار برای احداث باغ با نهال مجوزدار
- ۱۰۰ تا ۱۰۰۰ لیر ترکیه (۱۶ الی ۶۱ دلار) به ازای هر هکتار برای کشاورزی ارگانیک
- ۵۰۰ لیر ترکیه (۸۰ دلار) به ازای هر هکتار برای فعالیت‌های به زراعی (GAP)
- ۱۴۰ لیر ترکیه (۲۳ دلار) به ازای هر هکتار برای سوخت و کود کشاورزی

افزافه شد. این اقدام به جبران افزایش تعرفه بر فولاد و آلومینیوم صادراتی از ترکیه انجام شد. ۱۵ اوت ۲۰۱۸ تعرفه مازاد به ۲۰ درصد تبدیل شد. بنابراین، در حال حاضر تعرفه وارداتی بر پسته آمریکا ۶۳،۲ درصد شده است و برای سایر کشورها ۴۳،۲ درصد است.

به دلیل پرمحصول بودن سال ۲۰۱۸ و کم ارزش شدن لیر ترکیه نسبت به ارزهای خارجی، تقاضا برای واردات کم خواهد شد. میزان واردات امسال ترکیه حدود ۵ هزار تن برآورد می‌شود (لازم به ذکر است میزان واردات به ترکیه از طریق میزان صادرات پسته از سایر کشورها به ترکیه محاسبه می‌شود).

بازار بورس کالای غازی آنتپ اعلام کرده که قرار است مرکزی تحت عنوان «تولید ایده‌آل پسته» با بودجه دولت ترکیه در غازی آنتپ به اجرا برسد. در این مرکز قرار است مطالعات علمی راجع به کیفیت و امنیت غذایی محصول با هدف افزایش تجارت و بهبود وجهه پسته ترکیه انجام گیرد.

مانده انبار

میزان مانده انبار پسته در ترکیه هر سال بسته به کم یا پرمحصول بودن آن سال فرق می‌کند. میزان تولید، تجارت و مانده انبار پسته ترکیه توسط دولت و انجمن‌های مربوط به پسته ثبت نمی‌شود. انجمن صنعت پسته غازی آنتپ در سال ۲۰۱۴ با هدف ایجاد سیستمی برای ثبت میزان تولید و مانده محصول تأسیس شد، اگرچه هنوز سیستم فعالی به این منظور ایجاد نشده است. تولیدکنندگان مغزجات درختی معتقدند وجود اطلاعات دقیق از نوسانات قیمت به خصوص در سال‌های کم محصول جلوگیری می‌کند، چرا که نوسانات تأثیر منفی بر مصرف صنعت مواد غذایی دارد.

به همین دلیل، بازار بورس کالا اقداماتی در زمینه افزایش تجارت و انبارداری کالای پسته تحت شرایط امن بعد از برداشت انجام داده است. این بازار توانست با کسب بودجه‌ای از دولت، یک انبار با ظرفیت ۱۰ هزار تن در غازی آنتپ تأسیس کند؛ که قرار است در

مقایسه با خرید عمده آن از آجیل فروشی‌ها بیشتر شده‌است. در حال حاضر، ۳۵ درصد از کل مغزجات درختی بسته‌بندی می‌شوند. بسته‌بندی مغزجاتی مثل پسته تأثیر مثبتی بر مصرف سرانه آن خواهد داشت. مصرف سرانه پسته در حال حاضر سالی حدود ۱،۶ کیلوگرم است.

بنا بر تخمین تولید بالای پسته در سال ۲۰۱۸ و طبیعتاً کاهش قیمت آن و افزایش قیمت سایر مغزجات (گردو و بادام)، پیش‌بینی می‌شود که مصرف پسته در سال تجاری ۲۰۱۸/۲۰۱۹ به ۱۷۶ هزار تن افزایش یابد؛ یعنی ۵۵ درصد افزایش نسبت به سال قبل.

در حال حاضر قیمت پسته بعد از برداشت محصول امسال کاهش پیدا کرده‌است. قیمت مغز پسته زود برداشت شده عمده (که در باقلوا و سایر شیرینی‌های سنتی کاربرد دارد) الان حدود ۹۰ لیر ترکیه است (۱۴،۴۵ دلار آمریکا با نرخ برابری حدود ۶،۲۲۸ لیر به ازای هر دلار در تاریخ ۲۸ اوت ۲۰۱۸). یک ماه پیش قیمت همین مغز پسته حدود ۲۰۰ لیر بود (۳۲،۱۱ دلار آمریکا). قیمت‌های فعلی خرده فروشی پسته آنتپ خشک در پوست در استانبول حدود ۶۰ تا ۷۵ لیر (۹،۶۳ تا ۱۲،۰۴ دلار آمریکا) است.

تجارت پسته

در ترکیه بیشتر پسته تولیدشده در داخل به مصرف می‌رسد و فقط درصد کمی از آن صادر می‌شود. مقداری هم انبار می‌شود، برای سال بعد که ناآور است. از آنجا که سال ۲۰۱۷ سالی کم محصول بود، فقط ۵ هزار تن از پسته ترکیه صادر شد. بازارهای صادراتی شامل فلسطین اشغالی، اردن، عربستان سعودی، آذربایجان و کشورهای اروپایی مثل ایتالیا، آلمان و فرانسه هستند. امسال چون تولید پسته بیش از ۲ برابر سال گذشته است و برای مصرف داخل عرضه از تقاضا بیشتر خواهد بود، پیش‌بینی می‌شود صادرات پسته ترکیه به ۱۷ هزار تن برسد. تعرفه واردات پسته به ترکیه ۴۳،۲ درصد است. با این حال، در تاریخ ۲۵ ژوئن ۲۰۱۸، تعرفه مازاد ۱۰ درصدی نیز برای مغزجات وارداتی از آمریکا (بادام، گردو، پسته و پکان)